

NİŞANTAŞI
 UNİVERSİTESİ

ZEMİN İYİLEŞTİRME
YÖNTEMLERİ

Yrd. Doç. Dr. Selçuk Bildik

Nişantaşı Üniversitesi, İnşaat Müh. Bölümü
selcuk.bildik@nisantasi.edu.tr
 İstanbul, 2017

Geosentetikler

Geo = zeminle ilgili işlerde kullanıldığı için
 Sentetik = kullanılan malzeme sentetik

Niye Sentetik ?

- Ucuz
- İstenilen her türlü özellik verilebilir.
- Çevre şartlarına dayanıklıdır.

ZEMİN İYİLEŞTİRME YÖNTEMLERİ

DONATILI ZEMİN YÖNTEMİ VE GEOSENTETİKLER

GEOSENTETİK = Sentetik malzeme

- Sentetik malzeme yapı taşı **polimerdir**.
- Polimer davranışında polimerin moleküler ağırlığı çok önemli rol oynar .
- Molekül ağırlığı arttıkça
  - Mukavemet artar
  - Deformasyon özelliği artar
  - Darbe mukavemeti artar
  - Gerilme çatlağı dayanımı artar
  - Isıya dayanımı artar
  - İşlenebilme özelliği artar

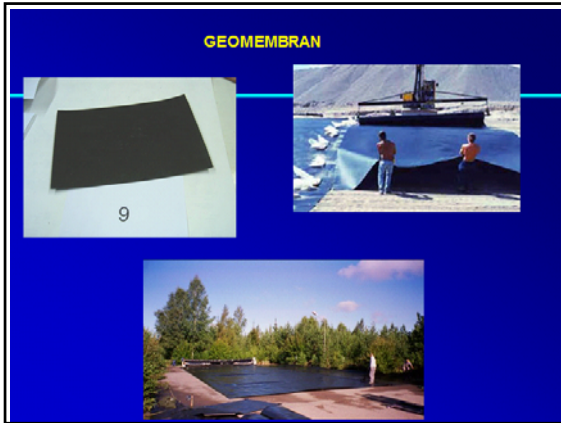
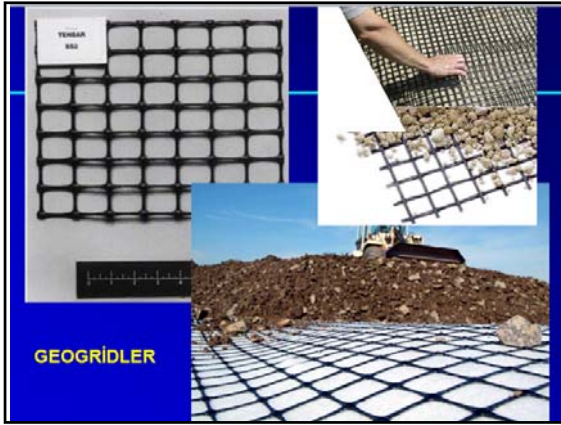
Geosentetikler

- Son yıllarda İnşaat mühendisliğinde hemen hemen her alanda kullanımı çok artmıştır.
- Geoteknik mühendisliğinde devrim
- Ülkemizde kullanımı yaygın değildir.

Geosentetiklerin sınıflandırılması

```

    graph TD
      GEOSENTETIKLER --> DogalElyaf[Doğal Elyaf]
      GEOSENTETIKLER --> SentetikElyaf[Sentetik Elyaf]
      SentetikElyaf --> Geotekstiller[Geotekstiller]
      SentetikElyaf --> YanUrunler[Yan Ürünler]
      Geotekstiller --> Orgusuz[Örgüsüz]
      Geotekstiller --> Orgulu[Örgülü]
      Orgusuz --> Mekanik[Mekanik]
      Orgusuz --> Termik[Termik]
      Orgusuz --> Kimyasal[Kimyasal]
      Orgulu --> TekLifli[Tek Lifli]
      Orgulu --> ÇokLifli[Çok Lifli]
      Orgulu --> SeritBant[Şerit-Bant]
      YanUrunler --> Geomembran[Geomembran]
      YanUrunler --> Geogrid[Geogrid]
      YanUrunler --> Geonet[Geonet]
      YanUrunler --> Geosel[Geosel]
      YanUrunler --> Geokompozit[Geokompozit]
      YanUrunler --> Biomet[Biomet]
  
```


- Donatılı Zemin Yönteminin Üstünlükleri**
- Hızlı
  - Kolay
  - Ekonomik
  - Etkif

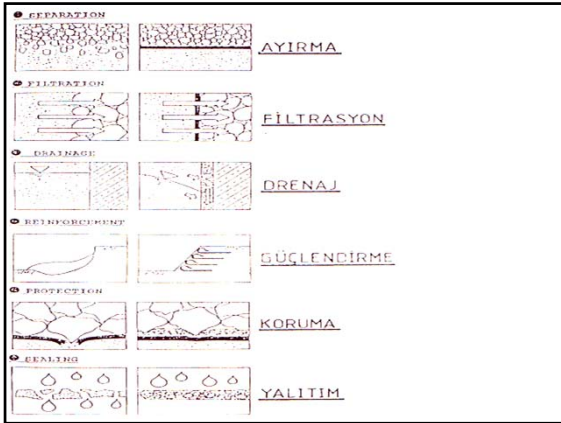

- Geosentetik malzemenin üstünlükleri**
- Donatı-zemin sürtünmesi daha yüksek
  - Daha efektif
  - Çevre koşullarına daha dayanıklı
  - Çekme mukavemeti yüksek
  - Elastisite modülü yüksek
  - Sıyırılma direnci yüksek
  - Sünme(creep) daha küçük

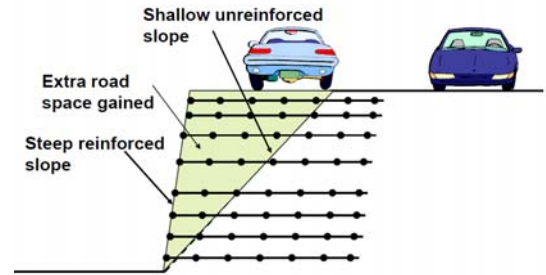
Geosentetiklerin fonksiyonları;

1. Ayırma/separasyon
2. Filtrasyon
3. Drenaj
4. Güçlendirme/sağlamlaştırma
5. Su yalıtımı
6. Şev koruma, erozyon önleme

Donatılı Duvarlar

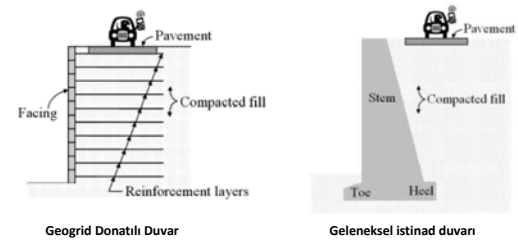

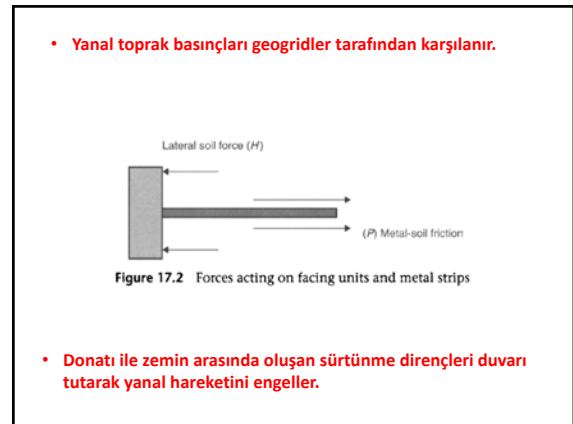
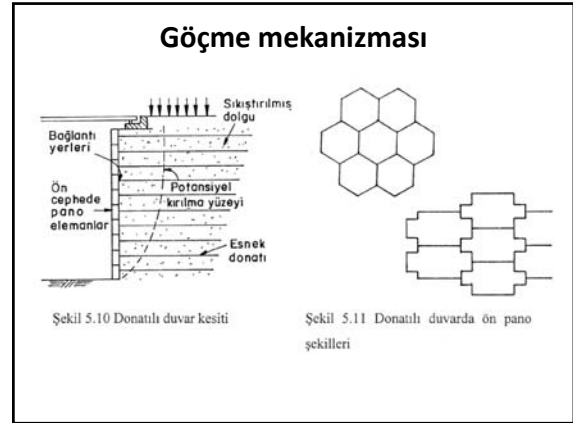
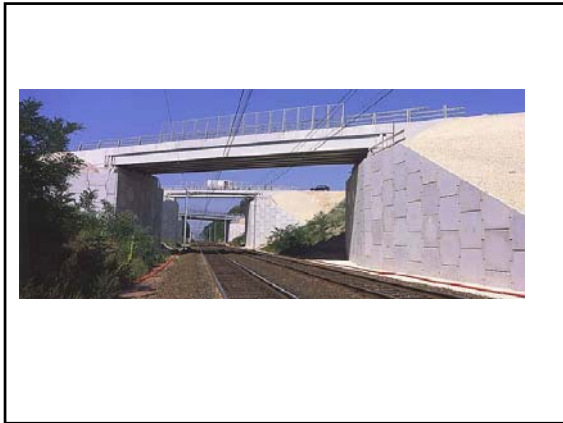
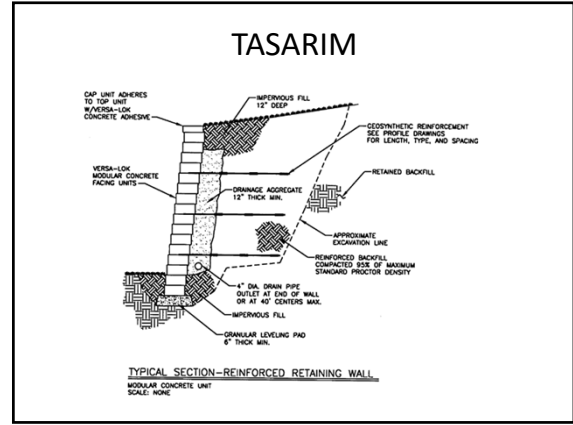
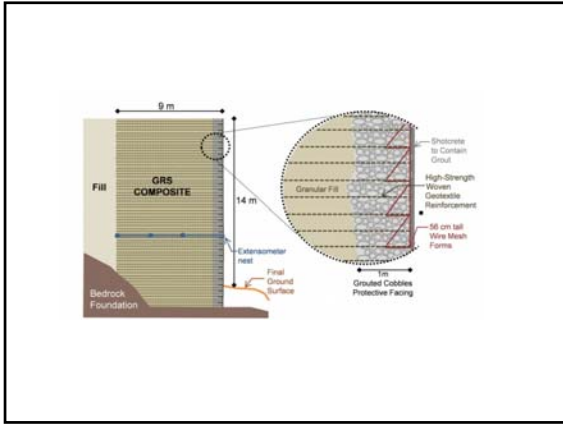
Güçlendirme amaçlı geogrid kullanımı

Donatı ile Zeminlerin Güçlendirilmesi

- Donatılı zemin = Zeminlerin metal veya geosentetik türü malzemeler kullanılarak mühendislik özelliklerinin iyileştirilmesi
- Zemin içerisine çekmeye dayanıklı lif, çubuk, şerit, levha veya sentetik donatı elemanı yerleştirilerek elde edilen kompozit bir malzeme olarak da tanımlanabilir.

Tasarımda ilk olarak duvara gelen yanal toprak basınçları hesaplanmalıdır

σ'_v = vertical effective stress
 $\sigma'_h = K_a \times \sigma'_v$ = horizontal stress
 K_a = lateral earth pressure coefficient = $\tan^2(45 - \phi/2)$
 lateral soil pressure, $F = (K_a \times \sigma'_v) \times \text{area of the facing unit}$

Figure 17.2 Forces acting on facing units and metal strips

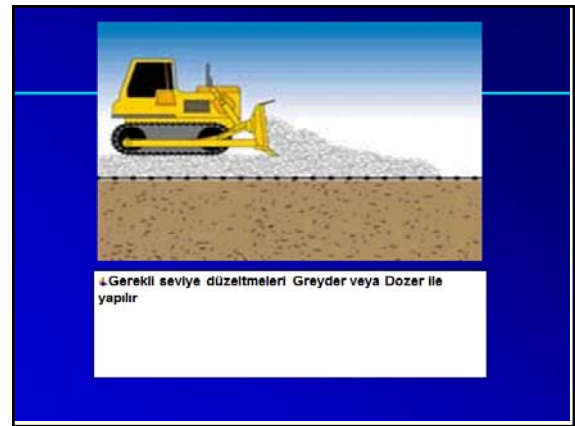
Güçlendirme ve ayırma

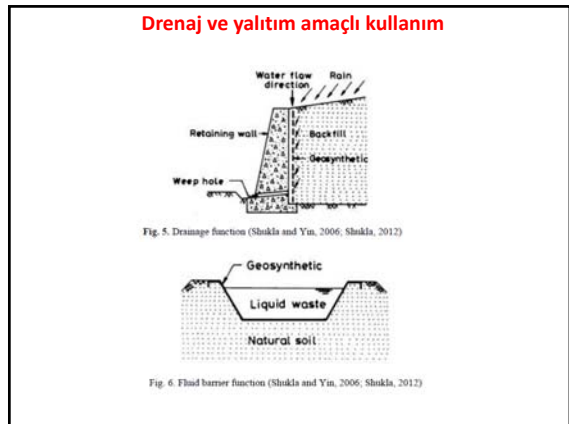
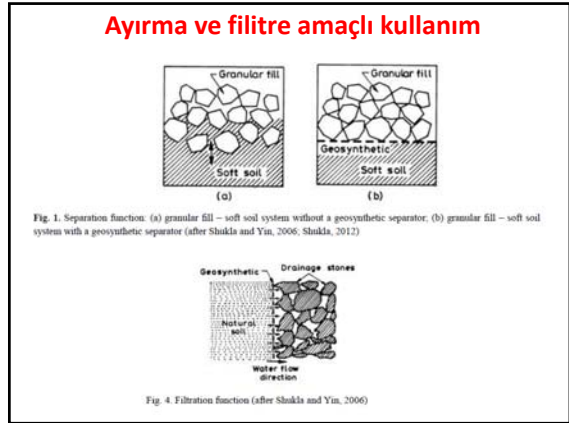
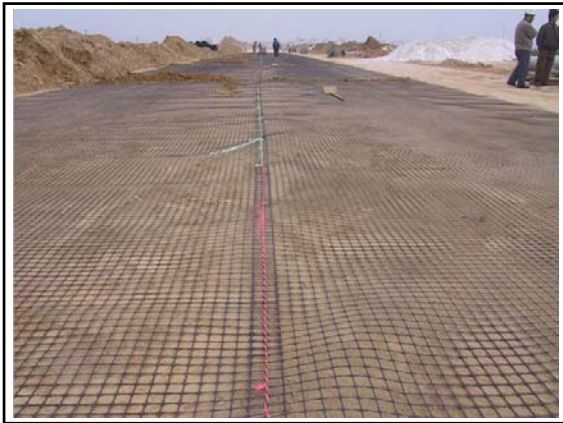
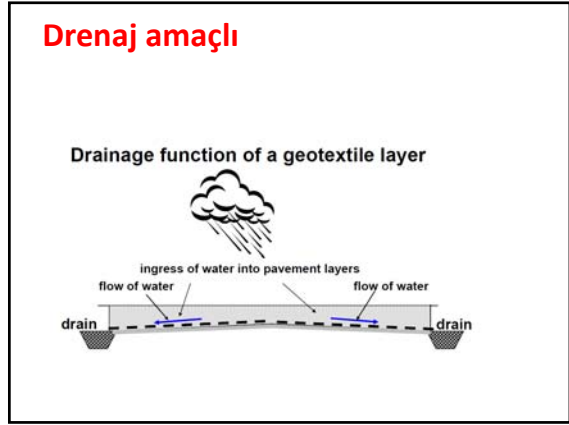
Göçme mekanizması

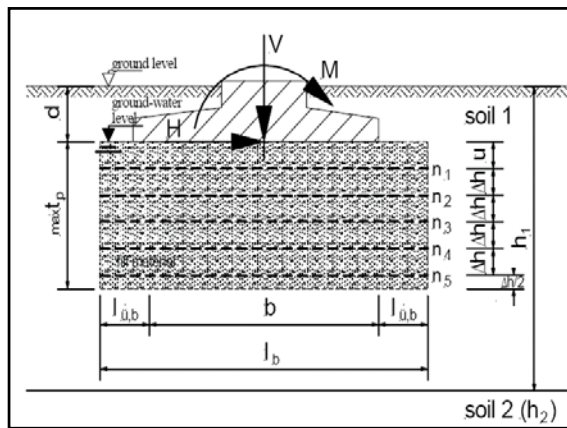
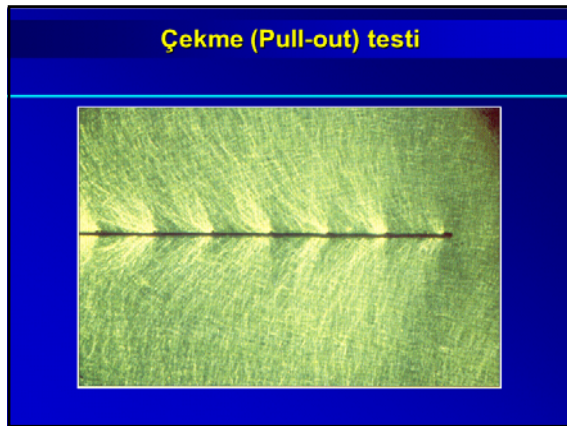
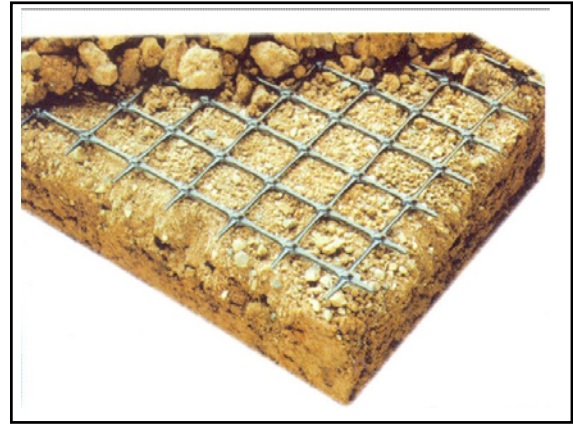
Yol inşaatında güçlendirme

Donatılarda oluşan sürtünme dirençleri

$L = L_r + L_e$

- Zeminlerin içine değişik katkı maddeleri karıştırarak bazı fiziksel özelliklerini iyileştirmek mümkün olmaktadır.

Katkı maddeleri;

- Kireç ile iyileştirme
- Çimento ile iyileştirme
- Uçucu kül ile iyileştirme
- Bitüm ile iyileştirme

Katkı malzemesi seçiminde;

- Zemin cinsi
- Zeminin hangi özelliğinin iyileştirilmesi
- Katkı malzemesi ile iyileştirilmiş zeminin özelliklerinin laboratuvar deneyleri ile araştırılması
- Maliyet analizi, gibi hususlar daima göz önünde tutulmalıdır.

- **Çimento stabilizasyonu:** Organik zeminler hariç tüm zemin cinslerinde uygulanır. Özellikle kum-çakıl türü zeminlerde daha efektif çalışır.

- Zeminin boşluklarındaki su, çimento ile karşılaştığında, çimento hızlı bir şekilde hidrasyona uğramaktadır.

- Hidrasyon sonucu meydana gelen katılaşma (sertleşme) sırasında bu çimento partikülleri komşu çimento danelerini sararak (bağlayarak) sertleşmiş bir iskelet oluşmasını sağlarlar ve zeminin mukavemetinde önemli bir artış olur.

- Puzzolonik reaksiyon zamanla gelişen bir reaksiyon olduğu için zemin – çimento karışımının uzun süreli mukavemeti üzerinde etkilidir.

- **Kireçle stabilizasyon:** Kil zeminlerde kireç katkısıyla plastisite indisi düşürülür, kuru birim hacim ağırlığı arttırılır.

- Şişebilen kil zeminler su ile temas ettiklerinde su alıp hacimlerini arttırmakta, üzerlerinde bulunan yapılara basınç uygulamaktadır.

- Hafif yapılar (**karayolu, demir yolu, zemin üzerine oturan döşemeler, kanal ve rezervuar kaplamaları, sulama kanalları v.b.**) alttan gelen şişme basıncını karşılayamazlarsa deforme olabilir

- Şişen kil zeminler kireç kullanılarak olumsuz özelliklerinin iyileştirilmesi yoluna gidilebilir.

- ❑ Çimento ile iyileştirme yönteminin en etkili olduğu zemin çeşitleri kumlu ve siltli zeminler ile düşük plastisiteli killerdir.

Çimento ile iyileştirilmiş zeminlerin özelliklerini etkileyen parametreler aşağıda sıralanmıştır:

- ❑ Çimento oranı
- ❑ Su muhtevası
- ❑ Sıkıştırma yöntemi
- ❑ Yoğunluk
- ❑ Çevre basıncı
- ❑ Kür süresi ve koşulları

Uçucu Kül ile İyileştirme

- Dünyada artan enerji ihtiyacı ile beraber uçucu kül üretimi de giderek büyük miktarlara ulaşmaktadır.

- Termik santrallerde üretilen külün yaklaşık %75-85'i uçucu kül olarak elde edilmektedir.

- Bu kadar fazla üretilen bir malzeme beraberinde istenmeyen bazı çevre ve ekonomik sorunlar meydana getirmiştir.

- Kimyasal özellikleri, kolay ve ucuz temin edilmesi, çevreye verilen zararların azaltılması ve ekonomik çözümler üretilmesi nedeni ile uçucu küllerin mühendislik uygulamalarında kullanımı artmıştır.

Uçucu kül, taş kömürü veya linyit kömürünün yüksek sıcaklıklarda yanması sonucunda oluşan, baca gazları ile taşınan mekanik ve elektrostatik filtrelerde tutulan silis ve alümina – silisli toz halinde bir yanma kalıntısıdır.

• **Bitümle stabilizasyon:** Granüler malzemeye kohezyon verir.

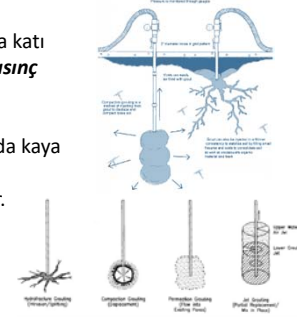
- Bitümle iyileştirilen ince daneli zeminler için suya dirençli ama yüksek kohezyonlu
- Kumlu zeminler için ise daneler arasında güçlü bağ kuvveti olan stabil bir yapı elde edilir.
- İki veya daha fazla zemin karıştırılarak iyi bir gradasyon elde edilebilirse nispeten daha az miktarda asfalt katkısı ile su geçirimsiz stabil zeminler elde edilebilir.

- Uçucu kül silt boyutlu bir malzemedir.
- Kireç veya su ile karıştırıldıklarında katılaşma özelliğine sahip malzemelerdir.
- Zemin içerisine karıştırılan uçucu kül oranı arttıkça zeminin kayma mukavemeti de artmaktadır.
- %5 uçucu kül ilave edilmiş zeminlerde mukavemet kür süresine bağlı olarak %20 artmaktadır.
- Uçucu kül yüzdesinin artırılması bu değerden sonra mukavemeti fazla etkilememektedir.
- Uçucu kül ve kireç ilave edilmiş zeminlerde kireç miktarına bağlı olarak yaklaşık %50 oranında mukavemet artışı gözlenmiştir.

ZEMİNLERİN ENJEKSİYON TEKNİĞİYLE İYİLEŞTİRİLMESİ

Tanım:

- Akışkan, yarı akışkan veya katı kıvamda malzemelerin **basınç** altında zemine enjekte edilmesidir.
- Buradaki amaç zemin ya da kaya kütlelerinin mühendislik özelliklerini iyileştirmektir.

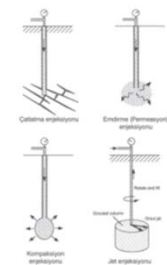
Uçucu küller inşaat alanındaki kullanım yerleri:

- ❑ Çimento, beton, tuğla ve ateş tuğlası üretiminde
- ❑ Baraj gövdesinde
- ❑ Enjeksiyonda
- ❑ Yol dolgu malzemesi olarak
- ❑ Yol inşaatlarında zemin iyileştirmesi ile temel ve alt temel malzemesi olarak
- ❑ İstinat duvarı arkasında dolgu malzemesi olarak vb.

Enjeksiyon teknikleri

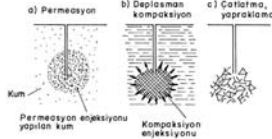
- Enjeksiyon malzemesinin zemin içerisine yerleştirilme biçimine bağlı olarak

- Emdirme (Permeasyon) Enjeksiyonu
- Kompaksiyon Enjeksiyonu
- Çatlatma Enjeksiyonu
- Jet Enjeksiyonu

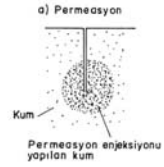
Enjeksiyon işlemi dört şekilde olmaktadır:

- **Permeasyon enjeksiyonu** (danelerin konumunu bozmadan, daneler arası boşluklara girerek zemin hacmini ve yapısını değiştirmeden yapılan enjeksiyon)
- **Deplasman ve kompaksiyon enjeksiyonu** (zemini tamamen deplase ederek enjeksiyon malzemesinin zemine sokulması suretiyle yapılan enjeksiyon)
- **Hidrolik çatlatma** veya zeminin içine belirli zayıf bölgeler itibarı ile girerek kısmi deplasman enjeksiyonu (yapraklanma)
- **Jet-enjeksiyonu** (daha önce anlatıldı)

Permeasyon (Sızdırma –Emdirme) Enjeksiyonu

- Düşük viskoziteli enjeksiyon malzemesi, zemin içerisindeki boşluklara düşük basınçlarda nüfuz etmektedir.
- **Amaç:** zeminin daneleri arasındaki boşlukları doldurmaktır.
- Bu nedenle enjeksiyon malzemesi zemin dane çapı göz önüne alınarak seçilmelidir.

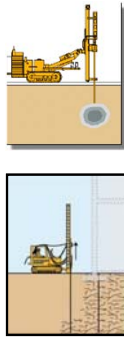

ÖNEMLİ:

- Permeasyon enjeksiyonunun uygulanabilirliği, zemin içerisindeki boşluklara nüfuz etme söz konusu olduğundan
- zeminin dane çapı dağılımı
- enjeksiyon malzemesinin dane çapı dağılımı

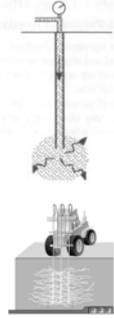
Tasarım Yöntemi

- Uygulama amacı (sızdırmazlık, dayanım v.b.)
- Zemin koşulları (**dane çapı dağılımı, izafi(rölatif) sıklık, geostatik gerilmeler, vs.**)
- Hangi yöntem uygulanacak,
- Enjeksiyon malzemesi seçilmesi,
- Enjeksiyon parametreleri (**enjeksiyon basıncı, enjeksiyon hızı, enjekte edilen hacim, vs.**)

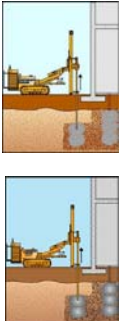
Permeasyon (Sızdırma –Emdirme) Enjeksiyonu

- Zeminin hacmi ve yapısında bir değişiklik meydana gelmez.
- Zemin içerisine enjekte edilen malzeme zamanla sertleşmekte ve böylece zeminin mekanik ve hidrojeolojik özelliklerini iyileştirmektedir.
- Genellikle çimento şerbeti kullanılır
- Özel kimyasal çözeltiler de kullanılabilir.
- **Çimento;** katkılı veya katkısız daha ince mikro çimento olabilir.
- Çimento dane çapı ancak kaba kumların veya daha kaba zeminlerin daneleri arasına girmeye uygundur.
- Fakat zeminin geçirimsizliği azaldıkça hem teknik hem de ekonomik zorluklar artmaktadır.

Uygulama Alanları

- Aşırı oturmaları önlemek amacıyla boşlukları doldurma
- Yeni yapılar veya mevcut yapıların büyütülmesi halinde zemin emniyet gerilmesinin artırılması
- Yeraltı su akımını kontrol altına alma
- Tünel kazıları sırasında deplasmanları kontrol altına alma
- Sivilaşmaya karşı gevşek kum tabakalarını taşlaştırma
- Temeli alttan destekleme
- Şev stabilizasyonu
- Şişen zeminlerin stabilizasyonu

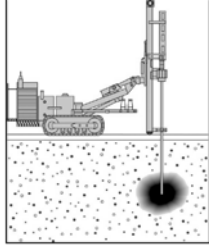
Kompaksiyon enjeksiyonu

- Zemini deplase ederek katı enjeksiyon malzemesinin zemin içine yerleştirilmesidir
- Zemin hem enjekte edilen malzemenin etrafında hacim değişikliğine uğrayıp sıkışacak hem de enjeksiyon malzemesinin (genellikle beton) desteğini alacaktır
- Enjeksiyon malzemeleri katı veya düşük kıvamlı çimento şerbetidir

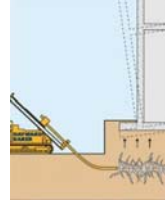
Kompaksiyon Enjeksiyonu

- Katı enjeksiyon malzemesi, yüksek basınçlarda zemin boşlukları içerisine girmeksizin, enjeksiyon noktası etrafında giderek genişleyen bir kütle oluşturur.
- Bu sayede etrafındaki gevşek zeminler sıkışır.
- Kompaksiyon enjeksiyonunda çok katlı bir enjeksiyon malzemesi ve çok yüksek basınçlar (3.5 MPa'a kadar) gerekmektedir.
- Dolayısıyla zeminin orijinal yapısı bozulmakta ve bu sayede radyal olarak sıkışmaktadır.

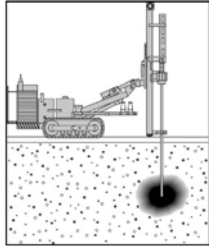
Çatlatma Enjeksiyonu

- Zeminin kontrollü bir şekilde, kararlı fakat düşük viskoziteli çimento enjeksiyonu ile yüksek basınçlarda (5-40 bar, genellikle 20-40) çatlatılması işlemidir.
- Çatlatma enjeksiyonu sonucunda zemin içerisinde ağaç dallarına benzer bir şekilde sertleşmiş çimento kanalları oluşmakta ve bu sayede zemin kontrollü bir şekilde ve bölgesel olarak sıkıştırılmaktadır.

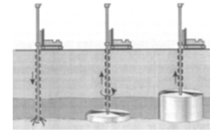
Kullanıldığı alanlar;

- Çoğunlukla zayıf veya yumuşak zeminlerin sıkıştırılmasında,
- temel ve döşemelerin alttan desteklenmesinde,
- yapı oturmalarının kontrol edilmesinde,
- farklı oturmalar gösteren yapı temellerinin rehabilitasyonunda ve tekrar eski seviyelerine yükseltilmesinde kullanılmaktadır.

Jet Enjeksiyonu

- Bu enjeksiyon türünde tasarım derinliğe kadar delgi yapılmakta ve delgi için kullanılan tijlerin ucundaki küçük deliklerden yüksek basınçlarda çimento şerbeti zemine jetlenmektedir.
- Bu jetleme esnasında tijler de belirli bir hızla döndürülmekte ve yine belirli bir hızla da zemin içinden aşağıdan yukarıya doğru çekilmektedir.
- Böylece, belirli bir çapta ve boyda zemin içinde silindirik bir kolon oluşturulmaktadır.

Jet enjeksiyonu işlemi

Örnek:

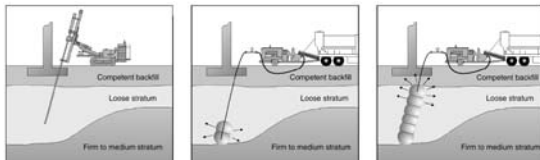
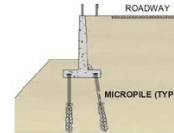
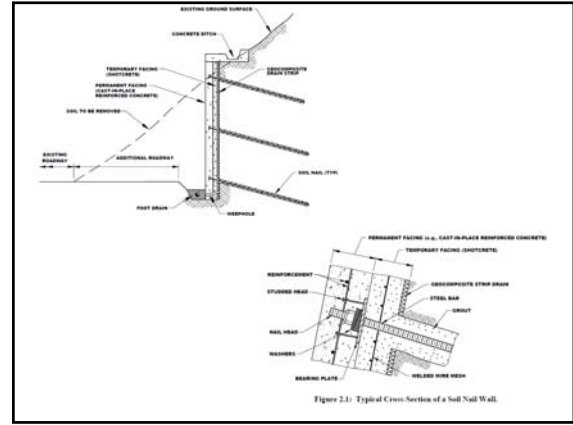
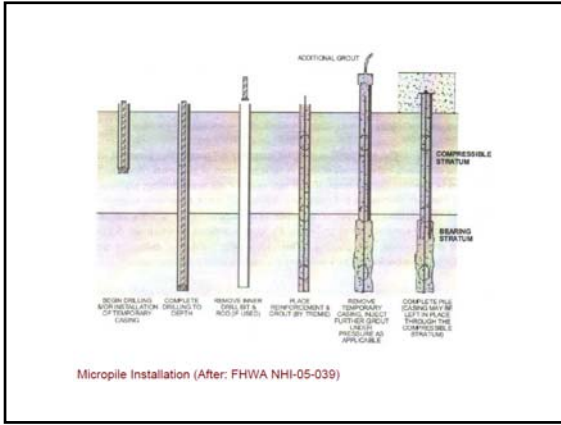

FIGURE 12.3
Compaction grouting process. (From Hayward Baker Inc. With permission.)

MİNİ veya MİKRO KAZIKLAR

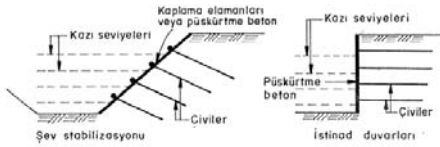
- Mini kazıklar, $\varnothing 15-35$ cm çaplarındaki küçük çaplı kazıklardır.
- Mini kazık imalatında, genellikle fore kazıklar gibi önce delme işlemi yapılır.
- Daha sonra deliğe donatı indirilir ve betonlama yapılır.
- Mevcut temellerin alttan desteklenmesinde uygulanır
- Küçük ekipman ile bodrum katlarda her açıda imal edilebilir.

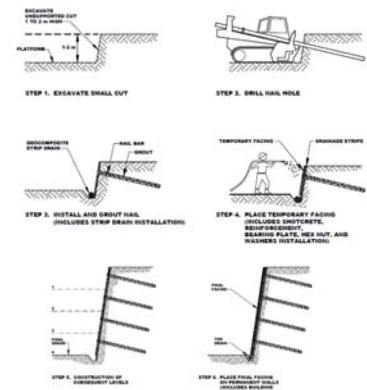

Zemin Çivileri

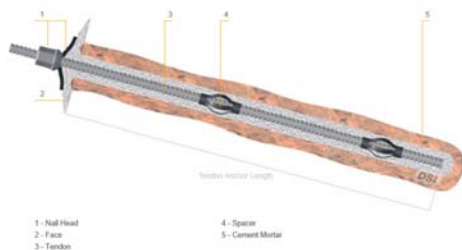
- Düşey yük taşımaktan ziyade yanal hareketlerin hapsedilmesi prensibine dayanmaktadır.
- Kazı kenarları, istinat duvarları ve şevlerin stabilizasyonunda yatay veya yataya yakın konumda yerleştirilir.
- İç ve dış stabilite tahkikleri yapılmalıdır. Yeterli sıklıkta yerleştirilmelidir
- Tasarım yöntemi henüz gelişme aşamasındadır. Genellikle, 2 çivi/m² ile 1 çivi/5m² arasında uygulanır.

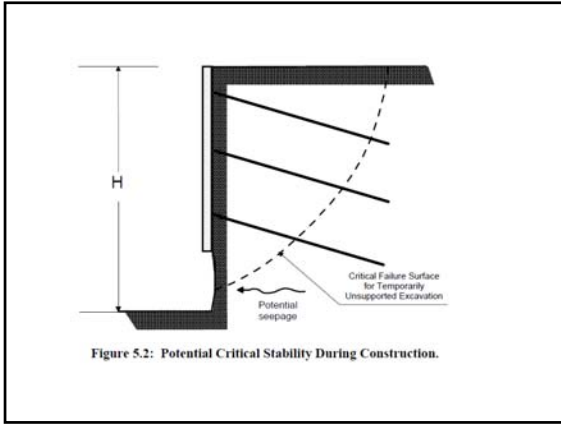

Uygulama:
Önce delme işlemi yapılır, donatı yerleştirilir ve basınçsız bir şekilde çimento şerbeti ile doldurulur.

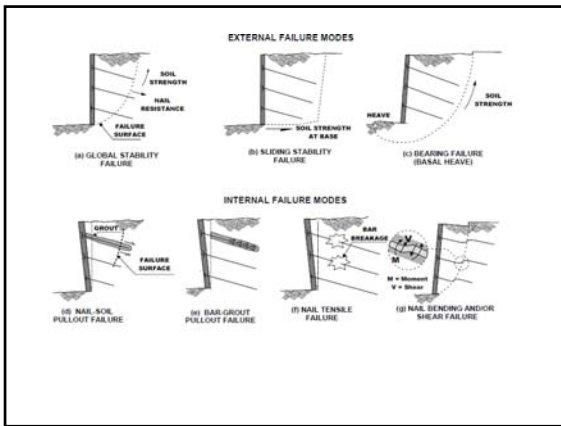

Zemin çivisi

- Uygulanacak **zemin iyileştirme tekniğinin seçimi önemli bir konudur.**
- **Arazi zemin koşulları, uygulanabilirlik ve hedeflenen amaçlara ulaşılabilirlik dikkate alınmalıdır.**
- Bu bağlamda **gerekli malzeme, ekipman ve uzman uygulayıcılara** ulaşılabilirlik önemle dikkate alınmalıdır.
- Uygulanan zemin iyileştirme tekniklerinin **analiz ve tasarım** aşamaları önemlidir.
- İmalat sonrası **kalite kontrolü** önemlidir. Arazi kontrol sisteminin kurulması ve izlenme programının oluşturulması gerekir.

DİNLEDİĞİNİZ İÇİN TEŞEKKÜRLER

SONUÇLAR

- Elverişsiz zemin koşullarına sahip inşaat alanlarında güvenli ve ekonomik yapılaşma için **zemin iyileştirme tekniklerinden** yararlanma olasılığı araştırılmalıdır.
- Alternatifler değerlendirilmeli ve **maliyet analizi** yapılmalıdır.
- Zemin iyileştirme tasarımlarında zeminin hangi özelliklerinin **hangi oranda iyileştirilmesinin amaçlandığı** açık bir şekilde belirlenmelidir.